

08 มรดกวัฒนธรรมกับการเรียนรู้

ดำเนินรายการและร่วมอภิปรายโดย สุตแดน วิสุทธิลักษณ์

08-1 "The schoolbook "Letters from Sri Moh Vijaya" : Communication through the language and the meaning in order to connect "the Lanna world" with "the Western world".

แบบเรียน "หนังสือฝากสีโหม้" : การสื่อสารผ่านภาษาและความหมาย เชื่อม "โลกล้านนา" มาพบ "โลกสากล" "

กมลธร ปาละนันท์ (Kamoldhorn Palanandana) the Graduate school of Srinakharinwirot University บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

kamoldhorn@gmail.com

"หนังสือฝากสีโหม้ เป็นจดหมายของสีโหม้ วิชัย คริสเตียนชาวเชียงใหม่ผู้เดินทางไปยังสหรัฐอเมริกาเมื่อพ.ศ.๒๔๓๒ ที่เขียนด้วยอักษรล้านนาจำนวน ๒๔ ฉบับส่งมาถึงบิดามารดา บอกเล่าเรื่องราวที่ได้พบเห็นระหว่างออกเดินทางโดยเรือเดินสมุทรจนกระทั่งถึงเมืองโอ๊คแลนด์ รัฐแคลิฟอร์เนียร์ ตลอดจนบรรยายสภาพความเป็นอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งปีเศษที่สหรัฐอเมริกา

บทความนี้มุ่งศึกษาการสื่อสารภาษาและความหมายที่ปรากฏในหนังสือฝากสีโหม้ ที่เป็นการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับสังคมวัฒนธรรมและวิทยาการตะวันตกสู่คนล้านนา ผลการศึกษาพบว่า มิชชันนารีอเมริกันมีนโยบายถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตะวันตกและวิทยาการสมัยใหม่สู่ล้านนาด้วยภาษาพื้นเมือง เพื่อให้เข้าถึงคนพื้นเมืองด้วยกันได้ง่าย เมื่อมิชชันนารีให้กำเนิดโรงเรียนชายวังสิงห์คำในล้านนา จึงได้รวบรวมหนังสือฝากสีโหม้ และจัดพิมพ์ในพ.ศ.๒๔๓๙ ใช้ชื่อว่า "หนังสือสีโหม้ฝากแต่เมืองนอกถึงพ่อและแม่" เพื่อใช้ประกอบการเรียนวิชาภูมิศาสตร์ในโรงเรียนของมิชชันตั้งแต่ยุคแรก ๆ จนกระทั่งยกเลิกการสอนด้วยภาษาพื้นเมืองในพ.ศ.๒๔๕๕ หนังสือฝากสีโหม้จึงเป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงให้เห็นว่ามิชชันนารีใช้เป็นยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมด้านภาษา ภายใต้อุดมการณ์ทางศาสนาและสังคมของมิชชันนารีอเมริกัน อันนำไปสู่การเปิดโลกแห่งความรู้ที่กว้างไกลและเปิดโลกทัศน์ใหม่ในสังคมล้านนา

The letters from Sri Moh Vijaya are letters written by Sri Moh Vijaya, a Christian from Chiang Mai who travelled to the U.S. in 1889. These 24 letters were written in the Lanna script sent to his parents, telling stories of what he saw along the trip by an ocean liner to Oakland, California as well as describing the American way of life when he spent over a year there.

This article aims to study the communication through the language and the meaning in the letters from Sri Moh which passed on the knowledge about the western society, the culture, and science. The result found in this article is that American missionaries had a policy to pass on the

knowledge about the Western culture and modern science to Lanna through its native language in order to easily get through to native people. When the missionaries opened a school for boys called Wang Singh Kam School in Lanna, the letters from Sri Moh Vijaya were collected and published in 1896, giving the title as “Letters from Sri Moh Vijaya from abroad to his parents”. The letters were aimed to use in the geography class in the school of the missionaries in early days until the teaching of the native language was cancelled in 1912. Therefore, the letters from Sri Moh Vijaya are important evidence which the missionaries employed as a cultural strategy with the aspect of the language, revealing the religious and social ideologies of the American missionaries, in order to open up the world of wide knowledge and new perspectives in the society of Lanna."

คำสำคัญ

"หนังสือฝากสี่หมื่น, โลกจารีตล้านนา, โลกสมัยใหม่แบบตะวันตก

Letters from Sri Moh Vijaya, communication, Lanna, the western world"

08-2 ลอดกลางพื้นที่รัฐ: ประสบการณ์จากพ่อบ้าน homeschool

ผไท วงศ์อนุตรโรจน์ บ้านเรียนเป็อนฟู๋น pataiw@gmail.com

"พื้นที่ชายแดนบอกเล่าถึงความพรั่มั่ว ความลึนไหลของพรมแดนรัฐชาติและการเคลื่อนไหวของผู้คนต่างรัฐ บทความนี้ต้องการเสนอให้เห็นว่าทั้งความพรั่มั่วและลึนไหลของรัฐชาติได้เกิดขึ้นใจกลางพื้นที่ของรัฐชาติด้วยเช่นกัน

หากแต่ความพรั่มั่วดังกล่าวไม่ได้เกิดบน ""พื้นที่"" เชิงกายภาพ แต่เกิดบนพื้นที่เชิงอุดมการณ์ เชิงมโนทัศน์ บนพื้นที่ซึ่งถือเป็นศูนย์กลางอำนาจรัฐ คือ พื้นที่ของการศึกษาในฐานะที่เป็นทั้งอุดมการณ์และเครื่องมือสำคัญของรัฐ ในการสร้างสำนึกความเป็นชาติ

การเกิดขึ้นของมาตรา 12 ใน พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ระบุให้บุคคล ชุมชนมีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่งผลให้เกิดการรับรองและอนุญาตให้พ่อ แม่ ผู้ปกครองสามารถจัดการศึกษาให้กับลูกหลานได้ ทำให้มีเด็กจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้รับการอบรมอยู่นอก “โรงเรียน” เทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่สนับสนุนให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ข้ามพรมแดนได้ การใช้ภาษาสากลเพื่อการเข้าถึงความรู้ องค์กรประกอบเหล่านี้ส่งผลให้กระบวนการสร้างสำนึกความเป็นชาติของรัฐเจือจางลงมากอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อีกด้านหนึ่งกลับหล่อหลอมให้เด็กมีความเป็นพลเมืองของรัฐหรืออุดมการณ์อื่นนอกเหนือไปจากรัฐท้องถิ่น

การข้ามพรมแดนในเชิงมโนทัศน์นี้ไม่มีการเคลื่อนย้ายในทางกายภาพ จึงไม่ถูกกีดกันใด ๆ จากอีกพรมแดนหนึ่ง หากแต่ทำให้เด็กมีความพร้อมสำหรับการเคลื่อนย้ายทางกายภาพในอนาคต เพราะมีกระบวนการหล่อหลอมทางวัฒนธรรม โลกทัศน์ ภาษาและทักษะต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงบนพื้นที่การศึกษาทำให้เห็นถึงความพรั่มั่ว ลึนไหล ที่ไม่ได้เกิดขึ้นเพียงบริเวณชายแดนเท่านั้น หากแต่สามารถเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ต่าง ๆ กลางรัฐชาติ ความเป็นพลเมืองในกรอบของดินแดนที่คับแคบเริ่มไม่ชัดเจน การเคลื่อนไหวไปมาข้ามพรมแดนของรัฐชาติอาจเกิดขึ้นทุกขณะ โดยไม่จำเป็นต้องมีการเคลื่อนย้ายของคน"

คำสำคัญ

ข้ามพรมแดน, การศึกษา, homeschool, บ้านเรียน, ความเป็นชาติ

08-3 สมรรถนะวัฒนธรรม-ทำ-ทำไม

บุษบงก์ วิเศษพลชัย สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ (สวสส.) bussabongcat@gmail.com

"บทความนี้เป็นการเสนอเกี่ยวกับการความสำคัญของสมรรถนะวัฒนธรรม (Cultural Competence) ในระบบบริการสุขภาพของประเทศไทยในยุคแห่งความแตกต่างหลากหลายของผู้คนและความพยายามในการพัฒนาสมรรถนะวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาพยาบาลผ่านการออกแบบหลักสูตรการเรียนการสอนของคณะพยาบาลในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง

สมรรถนะวัฒนธรรมในระบบบริการสุขภาพหมายถึงความสามารถในการสร้างระบบบริการที่มีคุณภาพ ให้แก่ผู้รับบริการที่มีความหลากหลายของระบบคุณค่า ความเชื่อ และพฤติกรรม รวมทั้งการออกแบบการบริการที่สามารถไปถึงความต้องการทางสังคม วัฒนธรรม และภาษาของผู้รับบริการและการพัฒนาสมรรถนะวัฒนธรรมประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ข้อคือ 1) การตระหนักรู้ถึงวัฒนธรรมที่กำหนดตัวเราขึ้นมา (self-awareness and self-reflection) 2) การอ่อนน้อมต่อวัฒนธรรมที่แตกต่าง (cultural humility) 3) การสามารถออกแบบกระบวนการให้การพยาบาลบนความแตกต่างทางวัฒนธรรม (negotiation process) โดยคำถามสำคัญที่ผู้เขียนพยายามทำความเข้าใจคือ การก้าวข้ามศาสตร์เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับนักศึกษาพยาบาลสร้างการเข้าถึงบริการสุขภาพที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียมกันสำหรับทุกคนมีกระบวนการอย่างไร ที่จะเชื่อเชิญผู้คนในสายวิทยาศาสตร์ผู้ยึดถือสิ่งที่พิสูจน์ได้เป็นสรณะ ให้ก้าวข้ามเส้นแบ่งแห่งความรู้มาสู่โลกของสังคมวิทยา มานุษยวิทยาที่เต็มไปด้วยชุดความจริงอันมากมายหลากหลายไร้คำตอบสำเร็จรูป

จากการรวบรวมองค์ความรู้เรื่องสมรรถนะวัฒนธรรมในระบบสุขภาพ การตั้งวงสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกับการถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมรรถนะวัฒนธรรมของนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเป็นเวลากว่า 1 ปี ผู้เขียนจึงมีข้อเสนอสำคัญ 3 ข้อเพื่อตอบคำถามข้างต้น 1) หัวใจของการพัฒนาสมรรถนะวัฒนธรรมคือการฟังอย่างเท่าทันและเท่าเทียม 2) กบดักของความล้มเหลวคือของการมองวัฒนธรรมอย่างเหมารวมและหยุดนิ่ง 3) กำแพงกันความเข้าใจคือวัฒนธรรมวิชาชีพ (professional culture)"

คำสำคัญ

สมรรถนะวัฒนธรรม ระบบบริการสุขภาพ

08-4 ปฏิบัติการระดมทุนในพิพิธภัณฑสถาน พิพิธภัณฑ์ของคนที่ในพื้นที่ทางเลือกของสังคม

ธีรวรรณ มิ่งบัวหลวง สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล

teerawan.min@gmail.com

"พิพิธภัณฑสถานถือเป็นพื้นที่ทางเลือก ซึ่งมีพันธกิจอันก้าวข้ามผ่านไปได้ไกลจากนิยามดั้งเดิมของการเป็นแหล่งพิทักษ์รักษาโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ มาสู่การเป็นแหล่งเรียนรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืน แต่พิพิธภัณฑสถานมักประสบปัญหาทั้งในด้านการขาดแคลนงบประมาณดำเนินงานและขาดแคลนบุคลากรผู้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการทำงาน หรืออาจสรุปความคิดรวบยอดได้ว่าเมื่อพิพิธภัณฑสถานขาดแคลนทุนตั้งต้นประเภทต่าง ๆ ในการดำเนินงาน จึงเป็นที่มาของการแสวงหากลวิธีในการปรับปรุงและพัฒนาการบริหารจัดการพิพิธภัณฑสถาน โดยใช้การระดมทุนเป็นทางเลือกที่ช่วยสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พิพิธภัณฑสถานมนุษยวิทยาวัฒนธรรม สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นพิพิธภัณฑสถานที่ประสบปัญหาขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรในการดำเนินงานขับเคลื่อนพิพิธภัณฑสถานอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ยังมีแนวโน้มหยุดเปิดดำเนินการ เพื่อธำรงรักษาไว้ซึ่งการเป็นแหล่งการเรียนรู้พันธกิจและผลงานที่สำคัญของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเซีย มหาวิทยาลัยมหิดล และมุ่งมั่นสู่การสืบสานวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์และการพัฒนาความเป็นพลเมืองทางสังคมอย่างมีพลวัต

การระดมทุนในพิพิธภัณฑสถาน จึงเป็นปฏิบัติการข้ามสู่สาธารณะ ในฐานะการเคลื่อนไหวทางสังคมด้วยวงจรการแลกเปลี่ยนทุนเศรษฐกิจ ทุนวัฒนธรรม ทุนสังคม ทุนปัญญา และทุนคุณค่า อันวางอยู่บนสมมติฐานที่ว่า การบริจาคทรัพย์หรือทุนให้แก่พิพิธภัณฑสถานถือเป็นหนึ่งในทางเลือกของการทำความดี ในขณะที่เดียวกัน พิพิธภัณฑสถานจะระดมทุนผ่านปฏิบัติการต่างๆ ที่ตรงความคิดเห็นและค่านิยมของผู้ให้ว่าเป็นการทำความดีเช่นเดียวกัน ซึ่งจะนำไปสู่การจัดกิจกรรมให้ตรงกับวิถีการบริโภคและการดำเนินชีวิตของผู้มีจิตอาสาและผู้บริจาคทุนในพิพิธภัณฑสถาน โดยวินิจฉัยผ่านมุมมองของทฤษฎีฐานราก (grounded theory) ซึ่งเป็นหลักในการประมวลภาพรวมของการดำเนินกิจกรรมระดมทุนในพิพิธภัณฑสถาน ที่สะท้อนให้เห็นปฏิบัติการของคนในพื้นที่ทางเลือกของสังคม (alternative social space)

คำสำคัญ

พิพิธภัณฑสถาน การระดมทุน ความดี